

Makina Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanı Emin Koramaz, 2 Ocak 2008 tarihinde yeni yılda elektriğe ve doğal gaza yapılan zamları eleştiren bir basın açıklaması yaptı...

ELEKTRİK VE DOĞAL GAZ ZAMLARINI YENİ ZAMLAR İZLEYECEKTİR

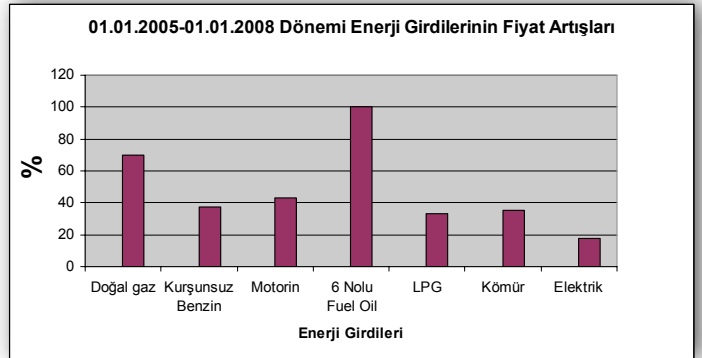
Elektrik zammı kamu gelirlerini artırmak için değil, yapılacak özelleştirmelerle TEDAŞ ve EÜAŞ'a el koyacak olan sermaye güçlerinin kârlarını güvenceye almak içindir. İddiaların aksine enerji fiyatlarına son yıllarda sürekli zam yapılmıştır. Son üç yılda doğal gazda yüzde 77,8; kurşunsuz benzine yüzde 37,4; motorine yüzde 43; 6 no'lu fuel oile yüzde 100; LPG'ye yüzde 33; kömüre yüzde 35 oranında zam yapılmıştır. Enerji zamları fiyatları arttırmaktadır ve ücret artışlarından daha yüksek oranlıdır. Yeni yıla girerken yürürlüğe konulan elektrik ve doğal gaz zamlarını yeni zamlar izleyecektir. TMMOB Makina Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanı Emin Koramaz'ın 2 Ocak 2008 tarihinde yaptığı basın açıklaması aşağıdadır.

Beş yıldır elektrik fiyatlarını artırmamakla övünen iktidar; zam yapılmayan bu sürenin acısını çıkarmak için IMF ve Dünya Bankası'na verdiği sözler doğrultusunda, elektrik fiyat artışlarını otomatige bağlama hazırlığı içindedir. Basında yer alana haberlere göre, "Enerji KİT'lerinin Uygulayacağı Maliyet Bazlı Otomatik Fiyatlandırma Mekanizmasının Usul ve Esasları" adını taşıyan ve Yüksek Planlama Kurulu'nda kesinleştirilmesi beklenen yeni sistem, yılbaşından başlayarak elektrik fiyatının, elektrik üretimindeki maliyet unsurları dikkate alınarak belirlenen formüllere göre hesaplanması temeline dayanıyor. Bu mantığa göre maliyetler düşerse, elektrik fiyatlarının da düşebileceği; ancak bunun çok ender rastlanabilecek bir durum olacağı belirtiliyor. Tüketicie yansımaları yüzde 17,4 olan elektrik zammının gerekçesini; enerji KİT'lerinin zarar etmesi olarak gösteren iktidarın, bu iddiası da samimi değildir. Eğer zarar varsa bu dün de söz konusu idi; ancak Hükümet, zamları seçim sonrası ertelemiştir. Şimdi yapılan ve yapılacak yüksek oranlı zamlarla, TEDAŞ'a bağlı kamu elektrik dağıtım şirketleri ve EÜAŞ'ın elektrik üretim tesislerinin özelleştirilmesi öncesinde, bu kurumlara el koyacak sermaye şirketlerinin gelirleri ve kârları güvence altına alınmaktadır. Yine seçim dönemi olması nedeniyle doğal gaz fiyatlarına 14

aydır zam yapılmamıştı. Ancak elektriğin aksine; 2005 Ocak ayından, son zam öncesine kadar doğal gaz fiyatları yüzde 58,5 oranında artmıştır. Yapılan son yüzde 9 oranında olan zamlar birlikte son üç yıldır doğal gaz fiyatı yüzde 77,8 oranında artmıştır. 1 Ocak 2005'ten, 1 Ocak 2008'e kadarki üç yıl içinde kurşunlu benzin, motorin ve 6 no'lu fuel-oil fiyatları ve artış oranları ise şöyledir:

Ürün	01.01.2005	01.01.2008	Artış Oranı
K. Benzin	2.30 YTL/litre	3.16 YTL/litre	% 37.4
Motorin	1.86 YTL/litre	2.66 YTL/litre	% 43
6 no'lu fueloil	0.57 YTL/litre	1.14 YTL/litre	% 100

Öte yanda TÜİK verilerine göre aynı dönemde LPG tüp fiyatlarında yüzde 33, kömür fiyatlarında yüzde 35,3'e varan fiyat artışları da göz önüne alındığında; hükümetin, "enerji fiyatlarını arttırmadık" ifadesinin gerçeği yansıtmadığı ortaya çıkmaktadır.

ENERJİ FİYAT ARTIŞLARININ FİYATLARI ARTIRICI BİR ROLÜ OLACAKTIR

Merkez Bankası Para Politikası Kurulu Raporlarında, "Önümüzdeki dönemde elektrik ve doğal gaz fiyatlarında yapılması planlanan artış, petrol fiyatlarının seyri ile birlikte enerji fiyatlarına yönelik temel risk unsurudur"

denilerek, enerji fiyatlarındaki artışın genel olarak fiyat artışlarını tımandıracağı itiraf edilmektedir. Ancak hükümet çevreleri enflasyonun artacağını bilmelerine karşın; tutmayacağından emin oldukları düşük enflasyon hedefleri bildirmekte, işçi ve memurlara yapılacak zamlarda bu düşük oranları referans almaktadırlar. Memurlara yüzde 5 oranında zam öneren, asgari ücreti kademeli olarak yüzde 9 oranında artıran hükümet, elektrik fiyatını şimdilik yüzde 17,4; doğal gaz fiyatını da yüzde 9 oranında artırmakta bir beis görmemektedir. Öte yanda; alım garantili ayrıcalıklı elektrik santrallerinin Yap-İşlet (Yİ), Yap-İşlet-Devret (YİD), İşletme Hakkı Devrinin (İHD) elektrik üretimindeki payı giderek artmaktadır. Bu konuda 31 Aralık 2007 tarihli TEBA Bülteninde yer alan rakamlar aşağıdadır.

Santral Türü	2007 Elektrik Üretimi Milyar kws	2007 Elektrik Üretimindeki Payı%
Yİ Doğal Gaz	34.519	18.16
Yİ İthal Kömür	9.046	4.76
Yİ Toplam	43.565	22.93
YİD Doğal Gaz	10.443	5.50
YİD Hidrolik	3.200	1.68
YİD Rüzgâr	0.047	0.02
YİD Toplam	13.690	7.20
İHD-Linyit	3.659	1.93
Yİ, YİD, İHD Toplam	60.914	32.06

Bu tablo, 2007 yılı elektrik üretiminin neredeyse üçte birinin özel sektörün ayrıcalıklı üretim tesislerinde karşılandığını ortaya koymaktadır.

Türkiye'nin Değerlendirilmeyi Bekleyen Kaynakları

Değerlendirilebilir ilave linyit ve taş kömür potansiyeli	100 milyar kws
Değerlendirilebilir ilave hidrolik potansiyel	125 milyar kws
Değerlendirilebilir ilave rüzgâr potansiyel	120 milyar kws
Değerlendirilebilir ilave jeotermal potansiyel	16 milyar kws
Değerlendirilebilir ilave yerli toplam potansiyel	361 milyar kws
2007 Türkiye Elektrik Üretim Tahmini	190 milyar kws

SONUÇ: ENERJİ MALİYETLERİNİ DÜŞÜRMEK MÜMKÜNDÜR

Ülkemizde elektrik fiyatlarının artmasının temel nedenleri arasında, fiyatları sürekli artan ithal enerji kaynaklarına yüksek orandaki dışa bağımlılık yer almaktadır. Elektrik üretimi içinde doğal gazın payı bu yıl yüzde 50'yi aşacaktır. İthal taş kömürü ile birlikte bu iki girdinin payı yüzde 55'e ulaşacaktır. Öte yanda yerli linyit kaynaklarının yüzde 60'ı, hidrolik kaynaklarının yüzde 75'i, rüzgâr ve jeotermal potansiyelin ise neredeyse tamamı değerlendirilmeyi beklemektedir.

Başka bir deyişle; 190 milyar kws olarak gerçekleşmesi beklenen 2007 elektrik üretiminin neredeyse iki katı kapasitede yıllık üretimi sağlayabilecek yerli kaynaklar, atıl vaziyette değerlendirmeyi beklemektedir.

ÖNERİLER:

1. Enerji üretiminde ağırlık; yerli, yeni ve yenilenebilir enerji kaynaklarına verilmelidir. Enerji planlamaları; ulusal ve kamusal çıkarların korunmasını, toplumsal yararın artırılmasını, yurttaşların ucuz, sürekli ve güvenilir enerjiye kolaylıkla erişebilmesini hedeflemelidir.
2. Fiyatları sürekli artan ve daha da artacağı Uluslararası Enerji Ajansı'nca da tahmin edilen, ithal doğal gaz ve taş kömürünün elektrik üretiminde yarıyı aşan payları, yerli ve yenilenebilir kaynaklar devreye alınarak, kademeli olarak önce yüzde 30'lara, sonra dörtte birlere düşürülmelidir.
3. Enerji sektöründeki kamu kurumlarını küçültme, işlevsizleştirme, özelleştirme amaçlı politika ve uygulamalar son bulmalıdır. Mevcut kamu kuruluşları etkinleştirilmelidir. Doğal gaz ve petrol arama, üretim, iletim, rafinaj, dağıtım ve satış faaliyetlerinin entegre bir yapı içinde sürdürülmesi için BOTAŞ ve TPAO, Türkiye Petrol ve Doğal Gaz Kurumu bünyesinde birleştirilmelidir.
4. Elektrik üretim, iletim, dağıtım faaliyetleri bütünlük içinde olmalı; EÜAŞ, TEİAŞ, TEDAŞ, TETAŞ, eskiden olduğu gibi Türkiye Elektrik Kurumu (TEK) bünyesinde birleşmelidir.

5. Kamu elektrik üretim ve dağıtım şirketleri özelleştirilmemeli, gerekli rehabilitasyon çalışmaları yapılarak verimleri yükseltilmelidir.
6. Özel sektör tarafından yapılan enerji yatırımlarının kamusal çıkarları gözetilen bir anlayışla denetlenmesine imkân veren düzenlemeler bir an önce yürürlüğe konmalıdır. Enerjide kamusal planlama, denetleme faaliyetleri arttırılmalı ve kamusal üretimle desteklenmelidir.
7. Enerji girdileri üzerindeki yüksek oranlı vergiler düşürülmelidir. Ticari ve sınıai işletmeler; enerji vb. girdiler için ödedikleri KDV'yi, ürettikleri mal ve hizmetlerin fiyatlarına ekledikleri KDV'den düşürebilmektedir. Oysa konutlarda elektrik tüketen yurttaşların bu imkânı yoktur ve yüksek oranlı KDV, onların ödediği enerji fiyatlarını arttırmaktadır. Bu nedenle yüzde 18 olan KDV, yüzde 1'e düşürülmeli; enerji girdilerindeki ÖTV vb. diğer dolaylı vergiler kaldırılmalıdır. Devlet; doğacak vergi açığını, rant gelirlerine uyguladığı vergi bağışıklıklarını kaldırarak karşılamalıdır.
8. Ucuz, sürekli ve kolayca erişilebilir enerji toplum için temel bir haktır ve bu hakkın etkin bir şekilde kullanımı kamu eliyle sağlanmalıdır.

TMMOB Makina Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu Başkanı
Emin KORAMAZ

Basına ve Kamuoyuna, 4 Ocak 2008

MAKİNA MÜHENDİSLERİ ODASI DİYARBAKIR'DAKİ BOMBALI EYLEMİ NEFRETLE KINAMAKTADIR

Dün Diyarbakır'da gerçekleşen ve 5 yurttaşımızın ölümü, 67 yurttaşımızın da yaralanmasına neden olan ve ülkemizdeki gerilimleri tırmandıran terör eylemini nefretle kınıyoruz.

TMMOB Makina Mühendisleri Odası, ülkemiz üzerinde oynanan karanlık oyunları ve müsebbibi kim olursa olsun son dönemlerde artma eğilimi gösteren terör eylemlerini nefretle kınamaktadır.

Bu ve benzeri saldırılardan zarar gören, yalnızca terör

eylemlerinde yaşamını kaybedenler ve yaralananlar değil; bu topraklar üzerinde kardeşçe yaşama umudumuzdur, barıştır, demokrasidir.

Makina Mühendisleri Odası, ülkemizin gereksindiği barış ve demokrasi ortamının ancak demokrasi ve emek güçlerinin öncülüğünde sağlanabileceği inancıyla terör eylemlerinden medet umanları uyarmaktadır.

Kör terörün önü insanların temel yaşam haklarına saygı ve demokratikleşme ile alınabilecek, terör böylece toplumsal olarak yalıtılabilecektir.

TMMOB Makina Mühendisleri Odası olarak terör eylemlerinde yaşamını yitiren yurttaşlarımızın ailelerinin acısını paylaşıyor, nefretle kınadığımız terör karşısında kamuoyunu bu yönde duyarlılığa davet ediyoruz.

TMMOB Makina Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu Başkanı
Emin KORAMAZ

Makina Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanı Emin Koramaz, İran'ın doğal gaz sevkiyatını kesmesi üzerine, 9 Ocak 2008 tarihinde mevcut doğal gaz sözleşmelerinin yeniden değerlendirilmesi çağrısında bulunan bir basın açıklaması düzenledi...

ENRJİ POLİTİKALARINDA DIŞA BAĞIMLILIĞIN YARATTIĞI SONUÇLAR DEĞERLENDİRİLMELİDİR

İran'ın doğal gaz sevkiyatını kesmesi, enerji politikalarında dışa bağımlılığın yarattığı sonuçları değerlendirmek ve yanlış politikaları gözden geçirmek için bir imkân olarak değerlendirilmelidir. Türkiye, mevcut gaz alım sözleşmelerini alım miktarları, alım fiyatları, ödeme şartları vb. kriterler yönünden 'Takrir-i Müzakere' konusu yapmalıdır.

İran'ın Türkiye'ye gaz sevkiyatını durdurması, 2006 Ocak ayında Rusya ve İran'ın, 2007 Ocak ayında da İran'ın ülkemize sattığı doğal gazı azaltmasını hatırlatmıştır. Kronikleşen sorun, yoğun kış şartları nedeniyle bugün İran'ın, yarın "arz sıkıntısı, fiyat sorunu" veya başka bir nedenle Rusya'nın Türkiye'ye sattığı gazı azaltmasıyla açıklanamayacak ve iddiaların aksine "üç-beş gün içinde" çözümlenmeyecek kadar ciddi bir sorundur. Son üç yılın Ocak aylarında yaşanan gelişmeler bu gerçeğe işaret etmektedir.

Sorunun temelinde yıllardır çeşitli siyasal iktidarlarca enerji sektöründe izlenen yerli, yeni ve yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımına ağırlık vermeyen, enerjide serbestleştirme politikaları ve dışa bağımlılık bulunmaktadır. Bu çarpık politikalar nedeniyle;

- Zengin linyit ve taş kömürü kaynaklarımız yeterli bir şekilde değerlendirilmemiş, bugünkü elektrik üretim kapasitesinin dörtte biri oranında 10.000 MW kapasite ömür yakıtlı santraller kurulmamış,
- Özelleştirileceği gerekçesiyle mevcut linyit yakıtlı santrallerde gerekli iyileştirme, kapasite artırımı, bakım ve onarım çalışmaları yapılmamış,
- Zengin hidrolik kaynaklarımızın yalnızca 1/4'ü değerlendirilmiş, yapımı süren santrallerin süresi içinde bitirilmesi için DSİ'ye yeterli kaynak aktarılmamış,
- Yerli rüzgâr ve jeotermal kaynaklarımız yeterince değerlendirilmemiş,
- Toplam elektrik enerjisi üretiminin % 23,66'sı, "doğal gaz temin ve üretilen elektriğin satın alma" garantisi verilen özel sektör santrallerinden satın alınmış, elektrik üretiminin % 50'si doğal gaza dayandırılmış, ithal taş kömürü ile

birlikte bu iki girdinin payı % 55'e ulaşmış,

- Doğal gaz temininde Rusya'ya % 63, İran'a %18 oranında bağımlı kılınmış ve doğal gaz temin anlaşmalarına Türkiye aleyhine hükümler konulmuş,

- Yeterli kapasitede doğal gaz depolama tesisleri zamanında inşa edilmemiştir.

Gaz temin programları bir dizi teknik öge yanı sıra politik parametre içermektedir. Bu nedenle gaz temin anlaşma ve programlarının ilgili tüm tarafların, uzmanların ve akademisyenlerin de katılacağı çok ciddi bir stratejik çalışma olarak ele alınması gerekmektedir. Zira ülkemiz; uluslararası arenada enerji kozunu elinden çıkarmakta, vanaları başkalarının açılıp kapanabilecek bir küresel enerji savaşında "enerji koridoru" olmakla avunmaktadır.

Ülkemizin bir enerji krizi ile karşılaşmaması ve yaşanan bu tür uluslararası sorunlardan etkilenmemesi için kapsamlı adımlar atılması gerekmektedir.

Bu adımlar şunlardır:

1. Doğal gaza bağımlı enerji politikalarından bir an önce vazgeçilerek, yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarımıza yatırımlar yapılmalıdır. Doğal gazın gerek birincil enerji tüketiminde gerekse elektrik üretiminde payı azaltılmalıdır. Doğal gazın kentlerde ve sanayide kullanımının yaygınlaşması yanı sıra yeni tesis edilecek santrallerde yakıt olarak kullanılmasıyla doğal gaza talebin daha da artacağı resmi kurumlarca tahmin edilmektedir. Doğal gaz tüketim artışındaki en büyük etken, elektrik enerjisi üretiminin yaygın bir biçimde doğal gaza dayandırılmasıdır. Elektrik üretimi içinde ithal doğal gaz ve taş kömürünün elektrik üretiminde yarıyı aşan payları, yerli ve yenilenebilir kaynaklar devreye alınarak, kademeli olarak önce % 30'lara, sonra dörtte birlere düşürülmelidir.

2. 190 milyar kws olarak gerçekleşmesi beklenen 2007 elektrik üretiminin neredeyse iki katı kapasitede yıllık

üretimi sağlayabilecek yerli kaynaklar, atıl vaziyette değerlendirilmeyi beklemektedir. Yerli linyit kaynaklarının % 70'i, hidrolik kaynaklarının % 75'i, rüzgâr ve jeotermal potansiyelin ise neredeyse tamamı değerlendirilmeyi beklemektedir. Elektrik enerjisi üretiminde ulusal ve kamusal kaynaklar ile yerli, yeni ve yenilenebilir enerji kaynaklarına ağırlık verilmelidir.

3. Özel olarak elektrik enerjisi üretiminde, genel olarak tüm enerji kaynaklarının temin ve kullanımında, ülke ve kamu çıkarlarını gözeterek bir strateji esas alınmalı ve ülke ölçeğinde geçerli olacak bir "Master Plan" uygulamasına geçilmelidir.

4. Doğal gaz ithalatı ile ülke ihtiyaçları arasında bir açık söz konusu olduğunda, kentlerin ve sanayinin gazı kesilmemeli, doğal gaz yakıtlı elektrik üretim santrallerine verilen gazda kesinti yapılmamalıdır.

5. Termik santrallerimizde gerekli bakım, onarım, iyileştirme, kapasite artırımı çalışmaları hızla sonuçlandırılmalı, çevre kirliliğini önleyecek önlemler alınmalı, bu santraller tam kapasitede çalıştırılmalıdır.

6. DSİ'nin hidrolik santral yatırımlarına gerekli kaynaklar aktararak hızla sonuçlandırılması sağlanmalıdır. EPDK lisans verdiği santrallerin yapım çalışmalarının öngörülen süre içinde sonuçlanıp sonuçlanmadığını denetlemelidir.

7. BOTAŞ'ın küçültülmesi politikaları son bulmalı, kurum güçlendirilmeli ve etkin kılınmalıdır. BOTAŞ'ın mevcut doğal gaz sözleşmelerinin özel kuruluşlara devrine son verilmelidir.

8. Enerji sektöründeki kamu kurumlarını küçültme, işlevsizleştirme, özelleştirme amaçlı politika ve uygulamalar son bulmalıdır. Mevcut kamu kuruluşları etkinleştirilmelidir. Doğal gaz ve petrol arama, üretim, iletim, rafinaj, dağıtım ve satış faaliyetlerinin entegre bir yapı içinde sürdürülmesi için BOTAŞ ve TPAO, "Türkiye Petrol ve Doğal Gaz Kurumu" bünyesinde birleştirilmelidir.

9. Mevcut doğal gaz alım sözleşmeleri yeniden görüşme konusu yapılmalı, anlaşmalarda fiyat, alınmayan gazın bedelinin ödenmesi, ödemelerin nakit olarak yapılması, gazın üçüncü ülkelere satılmasının önlenmesi vb. Türkiye aleyhine olan şartlar iptal edilmelidir. Satın alınan gaz bedellerinin mal ve hizmet ihracıyla ödenmesi sağlanmalıdır. Gaz teslimatlarında ihracatçı ülkelere kaynaklanan eksiklikler ve aksamalar tazminat konusu olmalıdır. İhracatçı ülkelerin günlük, aylık, yıllık satış miktarlarını taahhüt etmeleri sağlanmalıdır.

10. Yeni sahalarda ortak petrol ve doğal gaz aranması ve çıkarılması, ortak elektrik santralleri kurulması vb. projelerle Türkiye ile enerji alanında uzun vadeli ve kapsamlı ilişkiler kurmak isteyen İran'a sorumlulukları hatırlatılmalı, dost bir devlet sorumluluğu ile davranması talep edilmelidir.

11. Yap-İşlet ve Yap-İşlet-Devret santrallerinin sözleşmeleri tekrar gözden geçirilmeli, bu santrallere verilen gaz temin ve elektrik alım garantileri ile ayrıcalıklar iptal edilmelidir.

12. Rusya ve İran'a bağımlılığımızın azaltılmasına yönelik çalışmalar yürütülmeli, başka ülkelere kaynak çeşitlendirmesine gidilmeli, yerli doğal gaz arama ve üretim faaliyetleri desteklenmeli, doğal gaz depolama tesis yatırımlarına öncelik verilmelidir.

13. Azerbaycan'dan yapılan gaz ithalatının artırılma imkânları araştırılmalıdır. Türkmenistan ve Mısır'dan ülkemize doğru boru hattı tesisi çalışmalarına ağırlık verilmelidir. Doğal gaz ithal edilecek ülkelere Irak'ın eklenmesine çalışılmalıdır.

14. Rusya ve İran'dan kaynaklanabilecek herhangi bir gaz kısıntısına karşı Cezayir ve Nijerya'dan LNG ithalatında artış imkânları araştırılmalı, uluslararası spot piyasadan LNG alımı programlanmalıdır.

15. 2000 yılından beri sürüncemede kalan Tuz Gölü Depolama Tesisleri Projesinde yapım çalışmalarına ivedilikle başlanmalı, yeni doğal gaz depolama alanları araştırılmalıdır.

16. Enerji açısından dışa bağımlı olan ülkemizde enerjinin verimli ve etkin kullanımı ulusal politika haline getirilmeli, Enerji Verimliliği Kanunu'nun gerekleri acilen yerine getirilmelidir.

17. Yerli doğal gaz üretiminin artırılmasına çalışılmalıdır. Zonguldak taş kömürü sahalarındaki metanın ticari olarak kullanım imkânları sağlanmalıdır. TPAO'nun Karadeniz'deki ve ülkenin bütünündeki doğal gaz ve petrol arama çalışmaları desteklenmelidir.

18. Kamusal planlama, kamusal üretim ve yerli kaynak kullanımını reddeden; bu alandaki yatırımların aksama, gerileme ve gecikmesinin temel nedenini oluşturan serbestleştirme ve özelleştirme uygulamalarından vazgeçilmeli, enerji sektöründe kamusal çıkarları gözeterek planlama ve uygulamalar esas olmalıdır.

TMMOB Makina Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu Başkanı
Emin KORAMAZ

Makina Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Başkanı Emin Koramaz, 15 Ocak 2008 tarihinde Anadolu Ajansı'na yaptığı açıklamada Türkiye'nin enerji verimliliği politikalarını masaya yatırarak, enerjinin verimli kullanılması için yapılması gerekenleri değerlendirdi...

ENERJİ UYGULAMALARINDA TASARRUFA YATIRIM YAPILMALI

Ülkemizde enerji sektöründe 20 yıldır uygulanan politikalarla toplumsal ihtiyaçlar ve bunların karşılanabilirliği arasındaki açığı her geçen gün daha da artmaktadır. Enerji politikaları üretimden tüketime bir bütündür, bütüncül bir yaklaşım esas olmalıdır. Ülkemiz gerçekleri de göz önüne alınmak şartıyla; enerji sektörünün gerek stratejik önemi gerekse kaynakların rasyonel kullanımı açısından düzenleme, planlama, eşgüdüm ve denetleme faaliyetlerinde, koordinasyon ve uygulama eksikliği olduğu, bugün enerji sektörünün krizlerin eşliğinde dolaşmasından anlaşılmaktadır.

Türkiye, bugüne kadar enerji ihtiyacını esas olarak yeni enerji arzı ile karşılamaya çalışan bir politika izlemiştir. Dağıtımda, kaçaklarla birlikte yüzde 18'e ulaşmış kayıplar ve nihai sektörlerde yer yer yüzde 50'nin üzerine çıkabilen enerji tasarrufu imkânları göz ardı edilmiştir. Enerji ihtiyacını karşılamak üzere çok pahalı yatırımlar devlet eliyle ve daha sonra desteklerle özel sektör eliyle yapılırken, tasarruf için hiçbir projeye destek olunmamıştır. Böylece bu kayıplar devamı ile birlikte enerjideki dışa bağımlılık Türkiye için ciddi boyutlara ulaşmıştır.

2009 yılına doğru baş göstermesi beklenen enerji açığını karşılamak üzere, yine kapsamlı bir enerji tasarrufu planı

yerine (sadece birkaç tavsiye yapılarak), en kısası birkaç yıl sonra devreye girebilecek rüzgârdan nükleere geniş bir yelpazede yer alan yeni santrallerin ihale edilmesi için hazırlık çalışmalarının hızlandırıldığını bütün kamuoyu bilmekte, Odamız da bu konudaki eleştirilerini kamuoyu ile sık sık paylaşmaktadır.

Oysa Türkiye'nin bundan sonra izlemesi gereken politika "önce enerji tasarrufu için yeni yatırım yapılması, bu yatırımlarla sağlanan tasarruflar yeterli olmaz ise yeni enerji üretim tesisi yatırımı" olmalıdır. Önümüzdeki yıllarda yaşanması beklenen enerji sıkıntısının aşılması için yapılması gereken en önemli uygulama, tasarrufa yatırımdır.

TÜRKİYE'Yİ KYOTO SONRASI ZORLU BİR SÜREÇ BEKLİYOR

Ülkemizde son yıllarda, enerji sektöründe arz tarafı yönetimi politikalarının yanı sıra talep yönetimi ve enerji verimliliğinin arz kaynağı olarak görülmesi konusunda bazı inisiyatifler harekete geçmeye başlamıştır. Türkiye 2004 yılında taraf olduğu İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin yükümlülüklerini yerine getirmeye çalışmaktadır. Türkiye'nin önünde Kyoto sonrası zorlu süreçler olduğu, Bali toplantısını takiben yavaş yavaş ortaya çıkmaktadır. Talep taraflı önlemlerin arz politikalarıyla desteklenmesi konusundaki anlayış değişiminin en önemli göstergesinin Mayıs 2007'de yürürlüğe giren Enerji Verimliliği Kanunu olduğu söylenebilir. Enerji Verimliliği Kanunu, enerjinin etkin kullanılması, enerji israfının önlenmesi, enerji maliyetlerinin ekonomi üzerindeki yükünün hafifletilmesi ve çevrenin korunması için enerji kaynaklarının ve enerjinin kullanımında verimliliğin artırılmasını amaçlamaktadır. Enerjinin üretim, iletim, dağıtım ve tüketim aşamalarında, endüstriyel işletmelerde, binalarda, elektrik enerjisi üretim tesislerinde, iletim ve dağıtım şebekeleri ile ulaşımda enerji verimliliğinin artırılmasına ve desteklenmesine, toplum genelinde enerji bilincinin geliştirilmesine ve yenilenebilir enerji kaynaklarından yararlanılmasına yönelik uygulamaları kapsamaktadır. Ancak; kanunun enerji ve diğer sektör politikaları üzerinde nasıl bir evrimleşme yaratacağı henüz çok belli değildir. Ayrıca son yıllarda özelleştirme ve serbestleştirme sürecinde yürürlüğe konan yasal düzenlemelerde bu konuya yapılmış ciddi bir atfı yoktur. Bu da Türkiye'nin önümüzdeki yıllarda da yine sadece üretime yatırım yapacağı bir işarettir.

Enerji verimliliği ve tasarrufu, "enerji tasarrufu, ihtiyaç

olduğu halde enerjinin kullanılmaması veya az kullanılması değil; enerji içeriği olan atıkların değerlendirilmesi, teknik ve teknolojik önlemlerle enerji verimliliğinin artırılması ve mevcut enerji kayıplarının önlenmesi yoluyla tüketilen enerji miktarının ekonomik kalkınmayı ve sosyal refahı engellemeden, çevre için olumlu etki yaratarak en aza indirilmesi” olarak tanımlanmaktadır. Bu anlayış, gelişmiş dünya ülkelerinde yeni enerji politikasının ana unsurunu oluşturmuştur. Enerji tasarrufu, enerji temini alternatiflerinin en önemlilerinden birisidir ve tasarruf edilerek kazanılabilecek enerjiyi üretmek için elektrik santralleri, rafineriler, boru hatları gibi çok daha büyük boyutlu yatırımlara ve uzun zamana ihtiyaç duyulmaktadır.

Tasarruf edilen enerji küçük boyutlu; ama kümülatifte oldukça önemli olarak değerlendirilebilecek oran ve miktarda birçok noktadan aynı anda hızla geri kazanılabilecek ve daha küçük boyutlu çok sayıda yatırımcıya yayılmış ve faizlerle büyük finans kuruluşlarından alınmış borçlara ihtiyaç duymayan yatırımlarla elde edilebilecek bir enerji kaynağıdır.

Enerji verimliliği ile;

- 1) Fabrikalarda üretim kademelerindeki enerji tüketiminin azaltılması ile ürün maliyetlerindeki düşüş, sanayi kuruluşlarının iç ve dış pazardaki rekabet şansını arttırmakta,
- 2) Binalardaki enerji tüketimi, içinde yaşayan insanları üşütmeden ve hatta konfor şartları iyileştirerek düşürülmekte, verimli cihazlarla aile veya işletme bütçesindeki ısıtma elektrik giderleri azalmakta,
- 3) Sokak ve caddeler daha az enerji harcanarak, daha iyi aydınlatılmakta,
- 4) Ulaşımında yakıt tüketimi düşük araçların tercih edilmesi ve hız limitlerine uyulması ile sürücülerin daha az yakıt harcaması yapması sağlanmakta,
- 5) Mevcut verimsiz sistemi iyileştirmek için ciddi bir istihdam ve ticaret potansiyeli yaratılmakta,
- 6) Büyük metropollerde ısıtma ve araçlardan kaynaklanan emisyonlarda azalma olduğundan halk sağlığı açısından sosyal yararlar elde edilmekte,
- 7) Elektrik üretiminde daha verimli üretim yöntemi olan

kojenerasyon ile birincil kaynağın ısı ve elektrik eldesi mümkün olmaktadır.

YASA KAPSAMINDA MMO VE ÜYELERİNE ÖNEMLİ GÖREVLER DÜŞÜYOR

TMMOB Makina Mühendisleri Odası; ülke kaynaklarının halkın ve ülkenin çıkarları doğrultusunda kullanımını sağlamak üzere yürüttüğü teknolojik ve meslek disiplininin bilimsel çalışmalarla desteklenmesi çerçevesinde ve ayrıca makina mühendisliğinin somutlandığı alanlardan birisinin enerji olması nedeniyle, enerji verimliliğinde kamusal taraftadır. Enerji Verimliliği Kanunu kapsamında Odamıza ve üyelerimize kanunda önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir. Binaların daha iyi yalıtılması, yüksek verimli kazanların ve ısı tesisatının, soğutma ekipmanlarının üretilmesi ve kullanılması, açık sıcak ve soğuk yüzeylerin yalıtılması ve atık ısının geri kazanımı, kojenerasyon tekniklerinin kullanımı, bölgesel ısıtma tesislerinin kurulması, enerji verimli ve çevre uyumlu taşıtlar, enerji verimliliği anlamında önem taşıyan konulardan bazılarıdır ve mesleki faaliyetlerimiz arasında bulunmaktadır. Bu anlamda Enerji Verimliliği Yasası'nın öngördüğü faaliyetlerin pek çoğu makina mühendisliği meslek disiplini alanına girmektedir. Odamız Yasaya bağlı ikincil mevzuata yönelik çalışmalara yapacağı katkılar ile yasal çerçevenin kamu yararı esas alınarak içinin doldurulmasında aktif rol üstlenme çalışmaları içindedir. Bu amaçla Odamız, enerji verimliliğine yönelik aşağıdaki kapsamlı önerilerini kamuoyunun dikkatine sunmaktadır.

ENERJİ VERİMLİLİĞİNE YÖNELİK ÖNERİLER

1) Ülkemizde enerji sektöründe 20 yıldır uygulanan politikalarla toplumsal ihtiyaçlar ve bunların karşılanabilirliği arasındaki açığı her geçen gün daha da artmaktadır. Enerji politikaları üretimden tüketime bir bütündür, bütüncül bir yaklaşım esas olmalıdır. Ülkemizde enerji sektörünün gerek stratejik önemi gerekse kaynakların rasyonel kullanımı, düzenleme, planlama, eşgüdüm ve denetleme faaliyetlerinin koordinasyonu açısından önemli eksiklikler mevcuttur. Mevcut yapı içinde özerk ve bilimsel kriterler çerçevesinde çalışabilen bir merkezi birime ihtiyaç vardır. Enerji sektörüne yönelik politikaların belirlenmesinde toplumun tüm kesimlerinin ve konunun tüm taraflarının görüşleri alınmalı; enerji planlamasında politika ve önceliklerin tartışılıp, yeniden belirleneceği geniş katılımlı bir platform oluşturulmalıdır.

2) 2 Mayıs 2007 tarihinde yürürlüğe giren 5627 Sayılı Enerji Verimliliği Kanunu, ülkemizdeki enerji verimliliği politika ve çalışmalarına yeni bir anlayış ve ivme kazandırmıştır. Böylece tüm sektörleri kapsayacak hukuki bir çerçeve belirlenmiştir. Bu hukuki çerçevenin diğer sektörler tarafından da algılanması için Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı'nın (ETKB) diğer Bakanlıklarla düzenli olarak iş birliği yapması gerekmektedir. Enerji Verimliliği Koordinasyon Kurulu (EVKK) bu iş için yeterli değildir.

3) Enerji verimliliği sağlamak üzere; politikanın belirlenmesi, uygulamaların yapılması ve izlenmesi, gerekli olan üç ayrı fonksiyondur. Başarılı ülkelerde bu fonksiyonların değişik kurumlara dağıtıldığı görülmektedir. Bunun için makro politikalarla uyumlu olarak belirlenmiş ve EVKK tarafından onaylanmış politikalar çerçevesindeki uygulama ve izleme görevleri, ETKB tarafından projeler şeklinde (hedefi, adımları, bütçesi, zamanı belirlenmiş olarak) ilgili kuruluşlara verilmelidir.

4) İkincil mevzuatın hazırlıkları sürmektedir. Odamız, sunduğu görüşlerle bu sürece katılmaktadır. Bu çalışmalarda diğer kuruluşlarca verilen önerilerin göz önüne alınması, yönetmeliklerde yer almasının sağlanması ve Elektrik İşleri Etüt İdaresi (EİEİ) dışındaki kapasitelerin kullanılması, kanunun içselleştirilmesini kolaylaştıracaktır. EİEİ'nin uzmanlık alanı dışında kalan mali desteklerin yönetilmesi, istatistiksel izleme, başka kuruluşların kuruluş kanunundaki işlerin yönetilmesi gibi görevlerin EİEİ tarafından üstlenilmesi, EİEİ'nin kanun uygulamalarında gereksiz bir yük altına girerek hantallaşmasına yol açabilecektir. Bu nedenle, alınan her görevin getireceği yükler (insan gücü, operasyon masrafı, operasyon hacmi vb.) konusunda bir çalışma yapılmalıdır.

5) AB destekli bir proje çerçevesinde hazırlanmış olan Enerji Verimliliği Stratejisi gerçekçi hedef ve politikalar göz önüne alınarak revize edilmeli, çalışmalar buna göre yönlendirilmelidir. Enerji tasarrufu ile geriye kazanılacak enerji miktarı için ETKB tarafından yıllar bazında (MTEP-Milyon Ton Eşdeğer Petrol) net miktar olarak hedeflenerek, tüm sektörlerdeki (inşaat, ulaştırma, imalat sanayi, hizmetler) çalışmalar bu hedef potansiyeli geri kazanmak üzere planlanmalıdır. AB'nin Enerji Hizmetleri ve Nihai Tüketim Sektörlerinde Enerji Verimliliği Direktifinde olduğu gibi resmi ve bağlayıcı bir hedef 2010 ve 2020 için sayısal olarak belirlenmelidir. Bu hedeflerle uyumlu enerji verimliliği göstergeleri (kwh/m², mcal/ton sıvıçelik, lt/l-

00 km ... gibi) hesaplanmalı, bunun için EİEİ Eşleştirme projesinde ve TÜİK EUROSTAT projesinde başlatılmış olan çalışmalar ETKB tarafından takip edilmeli ve yönlendirilmelidir. Enerji Arz Planlarına enerji tasarrufu ile karşılanacak miktarlar açık şekilde konulmalıdır. Kyoto Protokolü'nün imzalanıp imzalanmaması tartışmasından bağımsız olarak; AB'nin Kyoto taahhütleri konusundaki çalışması paralelinde enerji tüketiminin ve enerji verimliliği artışlarının CO₂ eşdeğeri olarak hesaplanması prosedürü tüm sektörlerle yerleştirilmelidir. Gerektiğinde kullanılmak üzere, AB ve BM ile yapılacak müzakereler için ülkemizi sıkıntıya sokmayacak CO₂ azaltım senaryoları şeklinde hazırlık yapılmalıdır.

6) Enerji tasarrufu çalışmalarında bütün gelişmiş ülkelerde sağlanan başarı, devletin çok çeşitli şekillerde çalışmaları mali olarak desteklemesiyle sağlanmıştır. Bu nedenle Hazine Müsteşarlığı tarafından yayınlanan ülkemizdeki teşvik mevzuatı, Enerji Verimliliği Kanunu çerçevesinde gözden geçirilmeli; enerji verimliliği proje desteği ayrı bir kalem olarak mevzuatta yer almalı, yıllık mali destek miktarı enerji planında öngörülen yıllık tasarrufun karşılığını aşmayacak şekilde veya bu miktarın bir oranı olarak belirlenmelidir. Küçük sanayici (KOBİ'ler) ve halk için basit bürokratik işlemlerle enerji verimliliğini destekleyecek mali teşvikler, yine arz planına konan enerji tasarrufu miktarı ile uyumlu olarak yönlendirilmelidir. Hazine Müsteşarlığı'nca verilen enerji teşvikleri, enerji tüketimini körükleyici bir etki yaratacağı için kesinlikle yürürlüğe sokulmamalıdır.

7) Teşviklere ve özellikle de halka ve küçük sanayiye tasarruf yatırımlarında kaynak sağlamak için bir fon oluşturulmalıdır. Bu fon başlangıç yılında hibelerle oluşturulmalı, daha sonra enerji hizmet şirketlerinin (doğal gaz ve elektrik satış şirketleri) EPDK'nın organizasyonu altında, müşterisi başına vereceği yıllık 3 YTL gibi bir ödeme ile beslenmelidir. Bu fon çok düşük faizli kredi sistemi olarak bankacılık sektörünün de içinde olduğu şeffaf bir mekanizma ile yönetilmeli ve fon baştan belirlenen hedefleri sağladıktan sonra, 7-10 yıl gibi bir süre sonunda kendisini yok edecek şekilde kurgulanmalıdır.

8) Elektrik enerjisinin verimli üretimi, iletimi, dağıtımı tesisin yatırım kararından itibaren başlayan bir süreçtir. Bu süreçlerde; yani enerji tesisine karar veren, yapan, çalıştıran olarak insan en önemli verimlilik etkenidir. Bu

nedenle, özellikle sektörü yöneten kamu sektöründe çalışan insan gücü etkin ve çağın gereksinimlerine uygun bir organizasyon ile yönetilmeli, organizasyona göre ihtiyaç duyulan insan gücü, nitelik ve sayı olarak belirlenmeli; uygun ve adil yöntemle eleman temin edilmelidir. Ayrıca; çalışanların bilgilendirilmesi, bilinçlendirilmesi ve motivasyonu, yenilikleri takip etmesi, yeniliklere adaptasyonu için eğitime çok önem verilmeli ve tüm çalışanları motive edecek ücret ile yükselme politikası getirilmelidir.

9) Santral verimi, çeşitli teknolojik yenilikler ve teknik önlemlerle artırılmaktadır. Bu amaçla işletmenin dışından uzmanlar tarafından enerji etütleri yürütülerek, enerji tasarruf önlemlerinin belirlenmesi ve uygulanması gerekmektedir.

10) Elektrik enerjisi kaçak oranlarının yüksek olduğu il ve ilçeler için bölgenin sosyal, ekonomik özelliklerine uygun strateji ile faaliyet planları bölgeyi tanıyan uzmanlarca hazırlanmalı ve uygulanmalıdır. Geçim problemi olduğu belgelenmiş olan ailelere, diğer bazı ülkelerde uygulandığı gibi aylık belirli bir seviyede (örneğin 250 kWh'e kadar, bugünkü tarifelerle yaklaşık 50 YTL) ücretsiz elektrik verilerek; eğer bu değer aşılsa tamamı ücretlendirilecek şekilde bir sistem kurularak, tahakkuk oranı artırılmalıdır. Böylece aşırı ve verimsiz tüketimin önüne geçilebilecektir. Ticari işletmelerin kaçak elektrik tüketimi en ağır şekilde cezalandırılmalı ve bu kuruluşlar teşhir edilmelidir.

11) Talebin yönlendirilmesi en popüler ve en maliyet etkin enerji yatırım programı olması nedeniyle diğer ülkelerdeki uygulamalar verimlilik üzerine yoğunlaşmış ve gerekli yasal düzenlemeler yapılmıştır. Ülkemizde ise son yıllarda özelleştirme ve serbestleştirme sürecinde yürürlüğe konan yasal düzenlemelerde bu konuya yapılmış ciddi bir atıf yoktur. Sektörü düzenleyen mevzuatta arz şirketlerine bu konuda yükümlülükler getirilmesi için değişiklikler yapılmalıdır. AB'nin Enerji Hizmetleri ve Nihai Tüketim Sektörlerinde Enerji Verimliliği Direktifinin uyumlaştırılması da gerekli düzenlemelerin yapılması hususunu gündeme getirecek, verimlilik hizmetinin elektrik ve doğal gazı tüketicilere sunan şirketlere verimlilik hizmeti de vermesi için yönlendirici olacaktır.

12) Piyasada satılan elektrikli ev aletlerinin üzerinde, enerji verimliliğini gösteren bir etiket bulunmaktadır.

Halkın alım sırasında tercih yapmasını sağlamak üzere bilinçlendirme çalışmaları yapılmalı; hatta 20 yaş üzeri otolara yapıldığı gibi kampanya şeklinde bir vergi indirimi ile bu verimsiz cihazların stoktan çekilmesi sağlanmalıdır. Bu şekilde tasarruf hedefi belirlenerek, sanayinin de desteği ile bu hedefle bağıntılı olarak enerji tüketiminin azaltılması sağlanmalıdır. Verimli aydınlatma ile ilgili kapsamı milyonlarca ifade edilen büyük boyutlu demonstrasyon projeleri yürütülmeli, gerekirse devlet teşvik vermelidir.

13) Enerji Verimliliği Kanunu gereğince elektrikli ev araçları ve klimalar için minimum enerji verimliliği standartları, mevcut etiketleme yönetmelikleri ile uyumlu olarak getirilmesi planlanmaktadır. Bu amaçla, sanayicilerle iş birliği ile uygulanabilir piyasa kontrolü hedefleri belirlenmelidir.

14) Enerji Verimliliği Kanunu ile getirilen "proje destekleri" ve "gönüllü anlaşmalar" maddesinin yaratacağı olumlu ortamdaki maksimum düzeyde faydalanılmalı ve sanayi ile verimliliği artırıcı, enerji yoğunluğunu ve emisyonları düşürücü ortak çalışmalar yapılmalıdır. Teşvik edilecek teknoloji ve ekipman listeleri baştan belirlenmeli ve iki yılda bir yenilenmelidir. Gönüllü anlaşmalar kapsamına verimli taşıt, verimli cihaz üretimini desteklemek üzere ilgili sanayi kuruluşları da alınmalıdır. Enerji yoğun sektörlerle veya çok büyük tesislerle pazarlıklar yaparak enerji verimliliği artırma hedefleri belirlenmeli; bu tesislere teşvik, öncelik ve kolaylıklar, sağladıkları ülke yararına orantılı şekilde verilmelidir. Bu konuda Enerji Verimliliği Kanunu ile getirilen teşviklerin kullanılması, belirli hedefler ve dönemlere göre ve fayda maliyet analizleri sonuçlarına göre yönetilmelidir.

15) Tüm sanayi tesislerinde; Enerji Verimliliği Kanunu gereğince 1000 TEP enerji tüketimi olan sanayi kuruluşlarında tasarruf imkân ve odaklarının tespiti, enerji tüketimi hedeflerinin tespiti ve izlenmesi,

mevcut durumdaki enerji tüketimi ve hedef miktarlara yaklaşım için plan ve programlar yapılarak, "Enerji Yönetim" sisteminin kurulması öngörülmüştür. Bu tesisleri izlemek için yeni teknolojilerden de yararlanarak etkin bir izleme sistemi geliştirilmelidir.

16) Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'nca yasaklayıcı değil; ancak yönlendirici bir tavırla, sektörlerde bugün ve gelecekte beklenen kapasite ihtiyacı, sanayi dalının katma değer katkısı, istihdam katkısı, çevre kirliliği, enerji tüketim yapısı gibi kriterleri göz önüne alınarak öncelik göstergeleri belirlenmeli; bu göstergelere göre sanayi tesislerinin kurulması, kapasite artırımı konusunda planlama yapılmalı ve plana uygun izin veya teşvik verilmelidir. Bu yolla sanayideki yatırımların daha iyi yönlendirilmesi mümkün olabileceği gibi; enerji sektörü beklenmeyen enerji artışlarının yarattığı sorunlardan daha az etkilenecektir.

17) Ülkemizin sanayisinin enerji yoğunluğunu sektörel yapılanma değişikliği ile azaltmak üzere çalışmaların yapılması gereklidir. Bunun için enerji verimliliğinin artırılmasının yanı sıra sanayinin enerji, emek ve kaynak yoğun üretimden ileri/yüksek teknoloji yoğunluklu ve enerji yoğunluğu düşük olan bir üretim ve sanayi yapısına geçmesi gerekmektedir. Örneğin; çok yüksek girdili ithal ham madde ile çalışan, yüksek oranda enerji harcayan, çevreyi çok kirlüten ve istihdam katkısı az olan bir sanayi dalı, ihracat kapasitesi yüksek de olsa ülkemiz için uygun değildir. Bunun için en kısa zamanda sanayi planlaması yapılarak, teşvikler ve tesis kurma izinleri buna göre verilmelidir. Böylece ülkemizin enerji yoğunluğu değerleri düşme trendine girecektir.

18) Enerji verimli üretim teknolojilerinin tespiti için sektör uzmanlarından ve bilim insanlarından oluşan gruplar oluşturulmalıdır. Bu gruplarca Türkiye'deki sanayi kuruluşlarının yakın ve orta vadede enerji verimliliği ve çevresel etkiler açısından tercih etmeleri gereken teknolojileri tespit edilmeli, tesis kuracak veya yenileyecek yatırımcıya bu konuda ücretsiz danışmanlık sağlayacak bir merkez oluşturulmalıdır. TÜBİTAK tarafından AR-GE'ye yönelik olarak başlatılmış olan çalışmaların bu yönde de detaylandırılması sağlanmalıdır. Bu çalışma devlet ve sanayici tarafından sağlanacak ortak desteklerle yürütülmelidir. Seçilen teknolojiler de teşvik edilmelidir.

19) Yeni binalar için yürürlükteki Isı Yalıtımı Yönetmeliği, TS 825 ve ilgili tüm diğer yönetmeliklerin AB direktifleri

ve özellikle de Bina Performans Direktifi yönünde ve ülkemiz şartlarındaki uygulama güçlükleri de göz önüne alınarak revizyonu yapılırken, ileriye doğru strateji hedefleri doğrultusunda mevzuatın daha da sıkılaştırılması için bir program belirlenmeli ve gerekli değişikliğin zamanı geldiğinde otomatik olarak revizyon sürecinin başlatılması için mevzuat düzenlemesi yapılmalıdır. Mevcut binaların rehabilitasyonu konusunda da mevzuat düzenlemeleri teşviklerle destekli olarak yürürlüğe konmalıdır.

20) Binaların ilgili yönetmeliği yürürlüğe girdikten sonra, Performans Sertifikası ile alınıp satılması sağlanmalı; müteahhitlerin ısı kayıpları hususunda profesyonel sorumluluk garantisi vermesi için yasal düzenlemeler getirilmelidir. Yerel yönetimlerin denetim konusundaki yetersizliği ile ilgili problemler çözümlenmeli, yerel yönetimlerin ve yapı denetim kadrolarının eğitimleri tamamlanmalıdır. Yapı denetim firmalarının doğrudan müteahhitlerle ilişkili olan bugünkü akçeli denetleme prosedürü, yapı denetim etkinliğini düşürmektedir. Müteahhit ve yapı denetim firmaları arasında; hizmet bedellerinin ödenmesi, denetim raporlarının verilmesi ve izlenmesinde görev yapmak üzere bünyesinde TMMOB ve ilgili Odalarının da yer aldığı bağımsız bir kuruluş yer almalıdır.

21) Müteahhidi ve/veya bina sahibini bilgilendirmek üzere, bina ısı tesisatında kullanılacak malzeme ve projelendirme için klima seçimi ve kullanımı konusunda kriterler belirlenmelidir. Bina ısıtması ve gittikçe ısınan yaz aylarında soğutma için merkezi üniteler planlanmalı, sekizin üzerinde bağımsız alana sahip binalarda kombi tipi bireysel ısınma sistemlerine izin vermemek üzere mevzuat değişikliği yapılmalıdır. Mevcut binalarda ise "merkezi"-den bireyselle dönüşüm zorlaştırılmalıdır. Uygun olduğu durumlarda bölge ısıtması yapılarak, elektrik üretimi de yapılmalıdır.

22) Devlet tarafından kullanılan hizmet binalarına ve konutlara yönelik geniş kapsamlı ve hedefi belli olan bir enerji tasarrufu programı başlatılmalıdır. İlk çalışmaların devlet sektöründe başlatılması, devletin enerji harcamalarının azaltılmasını sağladığı gibi; kamuoyu için olumlu örnek teşkil edecektir. Ayrıca; ihale mevzuatında enerji verimi yüksek taşıt, malzeme ve ekipmanın ilk satış maliyeti yüksek de olsa satın alınabilmesini sağlayacak ömür boyu maliyet analiz yönteminin kullanılması gibi esneklikler getirilmelidir.

23) Isı tesisatları, sobalar ve kazanlarla ilgili mevzuat gözden geçirilerek, sonuçlar üzerinde etkili olabilecek tüm düzenlemeler bir an önce yapılmalı; teknolojik alandaki değişikliklerin bu mevzuata güncel olarak derhal yansımaları için tedbir alınmalıdır. Bina tesisatına güneş enerjisi için gerekli boruların ilave edilmesi ve yağmur suyu biriktirerek binalarda ikincil ihtiyaçlar için kullanılmasını sağlayacak tesisatlar tüm binalarda zorunlu olmalıdır. Isıtma tesisatlarının verimliliklerini en yüksek düzeyde tutmak üzere Makina Mühendisleri Odası denetiminde çalışacak firmalarca periyodik kontrollerinin yapılması konusunda prosedürler belirlenerek, uygulama zorunluluğu getirilmelidir.

24) Mevcut binaların rehabilitasyonu (çatı izolasyonu, çift cam uygulaması) için sade vatandaşın yararlanabileceği finansman destekleri sağlanmalı ve enerji hizmet sektörünün (doğal gaz ve elektrik satış firmaları) katkıları ile yaratılan fonlardan tahsisat ayrılmalıdır. Büyük kapsamlı demonstrasyon projeleri uygulamaya konulmalıdır. Büyük şehir merkezlerindeki arsaların çok değerli olması nedeniyle kat durumu müsait olan binaların yıkılarak yenilenmesi; dolayısıyla verimli binalar yapılabilmektedir. Bunu teşvik için binaları çok eski olan bazı merkezlere bir kat yükseltme izni, yönetmeliklerin de ötesinde çok iyi yalıtım yapma, verimli ısıtma ve sıcak su tesisatı kullanma şartı ile verilebilir.

25) Halkın da bu konuda bilinçlendirilmesi için seminer, konferans, sokak aksiyonları, radyo, televizyon, yazılı basın ve internet yoluyla profesyonel olarak dizayn edilmiş geniş tanıtım kampanyaları yürütülmelidir. Yerel yönetimler tarafından "Teknik Danışma Büroları" oluşturulmalı, telefon ve yayınlar yolu ile halka ücretsiz bilgi sağlanmalıdır. Enerji verimliliği konusu ilköğretimden başlayarak, yüksek öğretime kadar her kademedeki eğitim programı içinde eğitimin yapısına uygun şekilde yer almalıdır. Mühendislik ve mimarlık eğitimi sırasında okutulan müfredatın teknolojik yenilikleri ve mevzuat değişikliklerini takip edecek şekilde periyodik olarak gözden geçirilmesi sağlanmalıdır.

26) Enerji verimli mimari tasarımlar konusunda mimar, müteahhit ve mühendislerin bilgilendirilmesi için meslek odaları, mimarlık büroları, müteahhitlik şirketleri vb. ile kamu kuruluşlarının ortak eğitim projeleri gerçekleştirilmesi ve enerji verimliliğinin binanın dizayn aşamasında çe-

şitli disiplinlerin entegre biçimde çalışması ile sağlanması gerçekleştirilmelidir.

27) Büyük konut sitelerinde, merkezi klima ve ekonomik ise buz depolamalı sistemler ile ticari tesislerde (alışveriş merkezi, hastane, otel vs.) kojenerasyon teşvik edilmelidir.

28) Ulaşımında enerji verimliliği çalışmalarının, çevresel etkiler de dikkate alınarak ilgili tüm alanlarla bir arada ve bir bütün olarak değerlendirilmesini sağlayan ulusal bir politika içinde sürdürülmesi esas alınmalıdır.

29) Oluşturulacak ulaşım hizmetleri planı, "ulaşım seçeneklerinin dışsal etkenler de dikkate alınarak canlandırılmasını, böylece bütünsel bir ulaşım sisteminin oluşturulmasını" sağlamalıdır.

30) Ulaştırma Bakanlığı'nca gerçekleştirilecek ulaştırma master planlarında, birim enerji tüketimi daha düşük olan sistemlere (demir yolu ve deniz yolu) öncelik verilmesi, mevcut sistemlerin kapasitelerinin tam olarak ve verimlilikleri geliştirilerek kullanılması, ulaşım sektöründeki petrol bağımlılığının azaltılması hedeflenmelidir. Ulaşım, taşıma ve otomotiv sektörüne ilişkin mevcut yasalar bu esaslar doğrultusunda gözden geçirilmelidir.

31) Topografik ve jeolojik yapıya ek olarak tarihi dokunun da etkisiyle sorunları çok zorlaşan kentlerdeki çözümler için de daima "yenilikçi" düşünülmeli; daha az enerji tüketen kentsel kitle taşıma sistemleri yaygınlaştırılmalıdır.

32) Büyük kentlerde etkin bir toplu taşıma sistemi kurulurken, küçük taşıt kullanılmasını zorlaştıracak önlemler de alınmalıdır. Bu kapsamda, toplu taşıma sistemlerinin sadece ana yollardan değil; ara caddelerden de geçerek servis yapmaları, frekansın ve hizmet düzeyinin fazla olması planlanmalıdır. Kent merkezlerinde park yasalarının ciddiyetle uygulanması, park ücretlerinin artırılması ve ücretsiz park olanaklarının ortadan kaldırılması gereklidir.

33) Ülke şartları göz önüne alınarak; yolculuk alışkanlıklarının değiştirilmesine yönelik programlar hazırlanmalı, özellikle bisiklet kullanımının şehir içi ve turizm alanlarında kullanımı için gerekli altyapı hazırlanmalıdır.

34) Belediyelerin son yıllarda izlendiği gibi özellikle şehir içi ulaşımında yakıt tüketimini artıran savurgan yatırımlar

larına izin verilmemelidir. Belediyeler; özellikle sokak aydınlatması, ulaşım hizmetleri ve trafik düzenlemeleri gibi hizmetlerinde verimliliği öncelikli olarak göz önüne almalıdır. Bu konuda merkezi otoritenin yönetmelik ve kurallarına uyma, belediye sınırları içinde enerji tüketimini etkileyecek tüm hususlar için teknik onay alma zorunluluğu getirilmelidir.

35) Deniz yolu ve demir yolu modlardaki atıl kapasitelerin de değerlendirilmesi için işletme iyileştirmeleri yapılmalıdır. AB’de uygulanmakta olan “hızlı deniz yolları” (sea motorways) yönteminin en kısa zamanda ülkemizde de uygulanması için gereken önlemler alınmaya başlanmalıdır.

36) Deniz yolu ulaşımında, başta yaş sebze ve meyve taşımacılığının çok olduğu Antalya, Muğla ve İzmir gibi iller ile Doğu Karadeniz limanlarının İstanbul bağlantılarına Ro-Ro seferlerini özendirici çalışmalar başlatılmalıdır. İskenderun, Antalya ve İzmir deniz bağlantısının etkin kullanılmasını sağlayıcı tedbirler alınmalıdır. Deniz kenarındaki tüm kasabalar ile şehirler arasında yük ve yolcu taşınması için seferler düzenlenmesine yönelik teşvik ortamı yaratılmalıdır.

37) Yeteri kadar koruması olmayan çok sayıda liman ve/veya barınak yerine; gerekli yerlere ulaşım tekniği yönünden yeterliliği olan limanlar yapılarak, “hızlı deniz yolları” için elverişli ortam yaratılmalıdır. Denizlerimize uygun tekne tipleri geliştirilmelidir.

38) Nehirler ile baraj gölleri ve doğal göller en kısa zamanda etkin ulaşım amacıyla kullanılmaya başlanmalıdır.

39) Demir yoluna göre iki misli, hızlı su yoluna göre neredeyse üç misli daha fazla enerji tüketen kara yoluna yapılmakta olan bütün yeni yatırımlar durdurulmalı; özellikle de can ve mal güvenliğini tehdit eden standart dışı “Duble Yol” yatırımları gözden geçirilmeli, ağırlık demir yollarına verilmelidir. Yatırım maliyetleri, enerji tüketimi ve emisyon değerleri dikkate alındığında, geleceğe dönük artan talepleri karşılamak için demir yolu hatlarına öncelik verilmeli; bunların süratle çoğaltılması, yenilenmesi ve etkin kullanılmasına yönelik yatırım hamleleri başlatılmalıdır. Yeni bir demir yolu ağı saptanmalı ve hatlar yüksek standartlı olarak yapılmalıdır.

40) TCDD’nin araç parkı bakımından çok fakir olduğu, aktif park içinde toplam kapasitenin sadece yüzde 69 oranında faal olarak kullanıldığı görülmektedir. Demir yollarının mevcut durumuyla bile etkinliğinin artırılması gereklidir. Bu amaçla gerekli yeni yatırım ve iyileştirme çalışmalarına ağırlık verilmelidir.

41) Ulaşım sektöründe yüksek yakıt tüketimine sahip taşıtlar ile eski araçların kullanımdan çekilmesi hızla planlanmalıdır. Ömrünü tamamlamış araçların dolaşımdan kaldırılması ve araç parkının yenilenmesi için gerekli önlemler alınmalıdır. Buna da 50 binden fazla binek taşıtı olan ve çoğu verimsiz olan kamu sektöründen başlanmalıdır. Kamu sektörünün çok özel amaçlar dışında binek aracı olarak 1400 cc motor hacminden büyük araç satın alması yasaklanmalı, mevcut parkta olan araçlar da bir plan dahilinde değiştirilmelidir.

42) Ulaşımında enerji verimliliğinin artırılmasına yönelik olarak yurt içinde üretilen araçların birim yakıt tüketimlerinin düşürülmesi ve araçlarda verimlilik standartlarının yükseltilmesi için otomotiv sektörü ile iş birliği yapılmalıdır.

43) Taşıt emisyonlarının kontrolü; yani ayarlarının tam olmasının sağlanması gerekmekte olup, fenni muayeneler daha düzgün hale getirilmeli ve fenni muayene/vergi ilişkisi kesinlikle kesilmelidir. Araç alım ve satımında “emisyon vergileri”nin uygulanmasına geçilmelidir.

44) Daha az yakıt tüketen yeni yakıt, motor ve araç teknolojileri geliştirilmeli; teknolojilerin biyodizel, hibrid, CNG ve elektrik motoru gibi uygulamalarla iyileştirilmesi amacıyla uygun yasal düzenlemelere gidilmeli ve bu teknolojilere uygun araçların üretim ve ithal edilmesi sağlanmalıdır.

Makina Mühendisleri Odası, 28 Ocak 2008 tarihinde düzenlediği basın açıklaması ile TBMM gündeminde olan AR-GE Yasa Tasarısının eksik yönlerine dikkat çekti...

SORUYORUZ: AR-GE YASASI KİME ARKA ÇIKIYOR?

Ulusal AR-GE altyapısı ve yeteneklerinin gerçekleştirilmesine yönelik organizasyonlar ile üniversiteler ve bilim kurumlarına tasarıda gereken yer verilmemiştir. AR-GE merkezleri için teşvik esaslarında “en az 50 tam zamana eşdeğer AR-GE personeli istihdamı” zorunluluğu ile Kurumlar Vergisi ve Gelir Vergisi indirimlerinin “500 ve üzerinde tam zaman eşdeğer AR-GE personeli istihdam eden AR-GE merkezlerine” yapılacak olması, ülke sanayisinin dışlanmasına yol açacaktır.

TBMM gündeminde bulunan yasa tasarısı ülkenin sanayileşmesi, sanayide AR-GE faaliyetlerinin desteklenmesi ve KOBİ'lere AR-GE teşviki verilmesi amacını taşımamaktadır.

Dışa bağımlı sanayileşme, teknoloji ve AR-GE faaliyetlerinde tekellere ve yabancı sermayeye teşvik sunmak, tasarının ruhunu oluşturmaktadır. KOBİ'lerin teşviklerden yararlanması zorunludur.

1980'lerde ihracat öncelikli sanayileşme ve pazar ekonomisine açılımla KİT yatırımlarının durdurulması, büyük ölçekli sanayi kuruluşlarının özelleştirilmesi ve teşvik tedbirlerinin büyük oranda azaltılması ile Gümrük Birliği'ne girişin bütünleşmesi, AB entegrasyonu sürecinde dışa bağımlılığın artması ve yatırım ile üretime dayalı büyümenin IMF-Dünya Bankası politikalarıyla engellenmesi Türkiye'nin elini kolunu bağlamış; sanayide fason üretim ve taşeronlaşma yaygın bir boyuta ulaşmıştır.

Bu gelişmeler Türkiye'nin bilim, teknoloji, AR-GE ve inovasyon politikalarını da olumsuz bir şekilde biçimlendirmiştir. Oysa küreselleşme ile ortaya çıkan yeni uluslararası üretim yapısında yüksek katma değerli ürünlerle rekabetin belirleyici etkenleri arasında, ülkelerin AR-GE, teknoloji, tasarım ve inovasyon çalışmalarına, eğitim altyapısına ne kadar önem ve teşvik verildiği de bulunmaktadır.

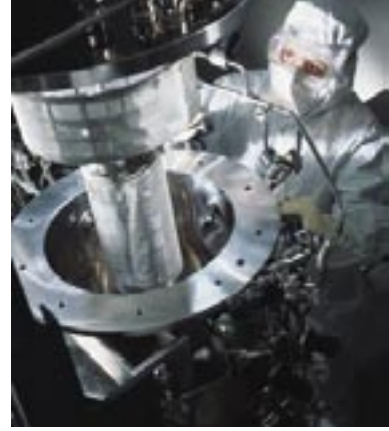
Türkiye genelinde AR-GE'ye sanayi GSMH'sinin ortalama binde 7'si, KOBİ'lerde ise binde 3'ü ayrılmaktadır. Bu düzey ile sanayinin teknolojik gelişme içinde olması, ürün geliştirme veya yeni ürün çalışmasında başarıya ulaşma-

sı zordur. Özgün ürün yapamayan, imalat sürecinde veya ürün geliştirmede yenilikçi buluşları geliştirmeyen firmaların ayakta kalması oldukça zor görünmektedir.

Avrupa Yenilikçilik Endeksi'nde en son sırada yer alan Türkiye'de sanayinin fasonlaşma olgusundan kurtulabilmesi, bağımsız bir AR-GE kurumsallaşmasından geçen, kamu yararına oluşturulacak ve planlı bir kalkınmayı öngören sanayi ve bilim politikaları ile mümkündür.

Bu noktada şu sorular önem taşımaktadır: AR-GE faaliyetlerine devlet tarafından büyük destekler ve mali fonlar sağlanacak mı? Küçük ve orta boy işletmeler yani KOBİ'ler vergi muafiyetleri ile sanayileşme sürecinde büyük destekler mi alacaklar, durum nedir?

Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan ve 29 Ocak 2008 tarihinde TBMM gündeminde bulunan “Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun Tasarısı”nı incelediğimizde tasarının bu özelliklerden yoksun olduğu görülmektedir. Tasarının “Amaç ve Kapsam”a ilişkin madde 1'in 1. fıkrasında AR-GE faaliyetleri tanımlanmakta, üründe ve üretim süreçlerindeki yeniliklerden, ürün kalite ve standartlarının yükseltilmesi ve verimliliğin artırılmasından söz edilmektedir. Bunlara ilişkin teknoloji yoğun üretim, girişimcilik, bu alanlara yönelik yatırımlar ile AR-GE ve yeniliğe yönelik yabancı sermaye yatırımlarının ülkeye girişinin hızlandırılmasının desteklenmesi ve teşviki gündeme getiriliyor. Ancak; bu arada iki önemli ilkedен vazgeçilmiştir. Bunlar: Ulusal AR-GE altyapısı ve yeteneklerinin gerçekleştirilmesine yönelik organizasyonlar ile üniversite, bilim kurumları ve sanayi kuruluşları arasındaki koordinasyon ve iş birliğinin sağlanmasıdır. Bunlar tasarıda yer almayınca ve bilerek yer verilmeyince, arkadan şu yanlışlar gelmektedir:

50 AR-GE PERSONELİ ÇALIŞTIRMAYAN KOBİ'LER DESTEKLERDEN YARARLANAMAYACAK

Madde 1'in 2. fıkrasında "teknoloji merkezleri (teknoloji merkezi işletmeleri) ile AR-GE merkezleri, AR-GE projeleri ve rekabet öncesi iş birliği projeleri ve tekno girişim sermayesine ilişkin destek ve teşvikler" in kapsama alındığı belirtiliyor. Ardından AR-GE merkezi için teşvik esaslarında; madde 2'nin c) fıkrasında "en az elli tam zamana eşdeğer AR-GE personeli istihdam eden, yeterli AR-GE birikimi ve yeteneği olan birimler" sınırlaması getiriliyor. Yani bir şirket en az 50 AR-GE personeli çalıştırmadan bu desteklerden yararlanamayacaktır. Yüzde 98,1'i, 50'ye kadar işçi çalıştıran Türkiye imalat sanayi şirketleri (KOBİ'ler), nasıl 50 personellik AR-GE merkezleri kuracaklar? Acaba başka bir ülkenin sanayi kuruluşlarından mı söz ediliyor? Yoksa tasarı başka birtakım şirketlere mi sesleniyor?

Madde 2 d)'de "rekabet öncesi iş birliği projeleri"nde, üniversite ve bilim kurumlarından söz edilmemektedir. Bu durumda projeler nasıl hazırlanacak, projelerin teorik temeli ve ülke yararlılığı nasıl ölçülecektir? Madde 2 e)'de, "tekno girişim sermayesi"nde lisans-doktora öğrencileri ya da bunları 5 yıl önce almış kişilerin kurum desteğinden söz ediliyor. Hangi sanayi kuruluşu, böyle yoğun bir eleman desteği sağlayabilir ve uzun süre AR-GE desteğini sürdürerek yapılanmayı başarabilir? Gerçekte burada "destek" veya "teşvikler" yokuşa sürülmektedir.

YASA TASARISI İLE YABANCI SERMAYEYE TEŞVİK SUNULUYOR

Yasanın "destek ve teşvik unsurları" nı belirten madde 3'ün 1. fıkrasında "AR-GE vergi indirimi" ne esas AR-GE merkezleri istihdamı ele alınıyor: "500 ve üzerinde tam zaman eşdeğer AR-GE personeli istihdam eden AR-GE merkezlerinde ayrıca o yıl yapılan AR-GE harcamasının bir önceki yıla göre artışının yarısı (...) Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 10'uncu maddesine göre kurum kazancının ve (...) Gelir Vergisi Kanunu'nun 89'uncu maddesi uyarınca ticari kazancın tespitinde indirim yapılır" deniliyor. 500 ve üzerinde tam zamana eşdeğer istihdam AR-GE personeli ülkemizden en fazla 10-15 firmayı kapsayacaktır. Bu durumda bu madde Türkiye'de yatırım yapacak yabancı sermayeyi hedeflemektedir. Ki gerçek de buradadır: Tasarı geçen yıl ilk kez kamuoyuna duyurulurken Maliye Bakanı, G. Kore menşeli bir firmaya seslenerek

"Gelin AR-GE faaliyetinizi buradan yapın, AR-GE üssünüzü kurun, size vergi bağışıklığı tanıyalım, vergi vermeyin" diyebilmiştir. Sorun çözümlenmiştir! Ulusal AR-GE kurumu için organizasyonlar, AR-GE altyapısı ve yetenekleri söz konusu değildir.

Ülkenin yabancı sermaye kapılarından biri daha açılmakta ve büyük destekler bu amaçla tasarının ruhunu oluşturmaktadır. Böylesi eksikler taşıyan bir tasarıya "AR-GE Kanun Tasarısı" demek bile mümkün değildir. Görülmektedir ki; Yasa Tasarısı ülkenin sanayileşmesi, sanayide AR-GE faaliyetlerinin desteklenmesi ve özellikle KOBİ'lere AR-GE teşviki verilmesi amacını taşımamaktadır. Teşvikler "dışa bağımlı" sanayileşmeyi, teknolojiyi ve AR-GE faaliyetlerinde de tekellere ve yabancı sermayeye teşvik sunmayı hedeflemektedir.

Oysa KOBİ'ler sanayide önemli ölçüde istihdamı sağlayan ve üretimin ağırlığını kendilerinde toplayan kuruluşlardır. Ancak; bugünkü yapıları ile özgün üretimden çok daha fazla fason üretime yönelmişlerdir. Çoğu düşük veya düşük-orta teknoloji ile çalışmaktadır. Mühendis çalıştıran ve kalifiye iş gücü kullanan KOBİ sayısı toplamda yüzde 35'e ulaşmaktadır. Önemli bir kısmının (yüzde 45'inin) AR-GE faaliyeti yoktur. Toplam KOBİ'ler içerisinde AR-GE bölümü olanların oranı yüzde 29'dur. Dolayısıyla KOBİ'lerin AR-GE Yasa Tasarısı'nda belirtilen teşviklerden yararlanması zorunludur.

Bunun için;

- AR-GE eğitimi için üniversitelerle yapılacak çalışmalar sonucu ortaya çıkacak giderlere muafiyet tanınmalı, AR-GE giderleri içine alınmalıdır.
- Tasarım, test, laboratuvar kurulması, prototip yapılması, sertifikasyon giderleri ve patent giderleri hem teşviklere hem de vergi muafiyetine girmelidir.
- AR-GE bölümünün personeli için sayıya bağlı olmaksızın "istihdam teşviki" uygulanmalıdır.
- Makina imalat sektöründeki firmaların yeni model geliştirmeleri, "tasarım" çalışmalarının ayrıca desteklenmesi ile mümkün olacaktır. Yüksek katma değerli ürün desteğe esas alınmalıdır.

**TMMOB Makina Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu Başkanı
Emin KORAMAZ**

Kütahya yakınlarında yaşanan tren kazasıyla ilgili KESK BTS ile TMMOB Elektrik, İnşaat, Makina ve Metalurji Odaları ortak bir basın açıklaması düzenlediler...

SORUMLULUĞU ÜÇ DEMİR YOLCUYA YÜKLEMELİK AYMAZLIKTIR!

Kütahya yakınlarında yaşanan tren kazası üzerine, 30 Ocak 2008 Çarşamba günü saat 12.00'de Birleşik Taşımacılık Çalışanları Sendikası (BTS) Genel Merkezi'nde, TMMOB Makina Mühendisleri Odası Genel Sekreteri Ali Ekber Çakar, BTS Başkanı Yunus Akıl, TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası Genel Sekreteri Ahmet Göksoy ve TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu Üyesi Hüseyin Önder'in katılımıyla bir basın toplantısı düzenlendi. Düzenlenen ortak basın açıklamasının metni aşağıdadır.

27 Ocak 2008 tarihinde saat 02.00 sularında Pamukkale Ekspresi vagonlarının Kütahya yakınlarında (Çöğürler-Değirmenözü istasyonları arasında km 91+800) raydan çıkması sonucu; biri tren şefi olmak üzere, 9 vatandaşımız hayatını kaybetmiş, 30 vatandaşımız ise yaralanmıştır. Öncelikle Birleşik Taşımacılık Çalışanları Sendikası ve Elektrik, İnşaat, Makina ve Metalurji Mühendisleri Odaları olarak bu olayda hayatını kaybeden vatandaşlarımızın yakınlarına başsağlığı, yaralı vatandaşlarımıza ise acil şifalar diliyoruz.

Değerli Basın Mensupları,

Ne yazık ki bu tür ölümlü kazalarla ilk defa karşılaşmıyoruz. Özellikle son yıllarda bu kazalarla ülkemizdeki demir yolu işletmeciliğinin güvenliği kamuoyu nezdinde sarsılır duruma gelmiştir. Sendikamız ve meslek odalarımız ulaşım alanında yaşanan sorunları her platformda dile getirmekte; ancak yetkililer öneri ve uyarılarımızı dikkate almamaktadır.

Ankara-İstanbul arasını hızlı trenle bağlayacağını, bunun da asrın projesi olduğunu ve demir yollarını devlet politikası haline getirdiğini açıklayan siyasi iktidar ve TCDD yönetimi, 10 bin km'lik demir yolu şebekesini kendi kaderine terk etmiş durumdadır. Yıllardır bu yolların güvenli bir trafik için gerekli olan bakım ve onarımı (poz) yapılamamaktadır ve bu durum TCDD yönetiminin bilgisi dahilindedir.

Bunun yanı sıra demir yolu trafiğinin yönetim ve kontrolünün bu bölgede Telefonla Merkezi İdare (TMI) sistemi ile yapılıyor olması, yol bekçilerinin olmadığı, istasyonların personel yokluğundan kapandığı bir noktada kaza riskini artırmaktadır. Kazanın olduğu bölge ise gerek yolcu trenlerinin gerekse de yük trenlerinin yoğun olarak çalıştığı bir bölgedir. Hal böyle iken conta başındaki ray kırılması ile bu kazanın meydana geldiği yönündeki açıklamalar kazanın gerçek nedeni ve sorumlularını gizlemeye yöneliktir.

Bu koşullar altında meydana gelen kaza sonrasında ise kazanın temel nedenleri ve etkenleri göz ardı edilerek, kazanın

sorumlusu olarak yanında çalışacak işçisi bile olmayan Yol Çavuşu, bu çavuşa görev emri veren Kısım Şefi ve bunların amiri Şube Şefi yaftalanmıştır.

Bu demir yolu çalışanları kaza sonrasında enkazın kaldırılması ve yolun açılması için sarf ettikleri saatler süren mesai sonrasında, daha alın terleri bile kurumadan bileklerine kelepçe takılmıştır. 10.000 km'lik demir yolu güzergâhı üzerinde özveri ile çalışan diğerleri gibi bu emekçiler de kendilerine verilen talimatlara uygun olarak görevlerini yapmaktan öte bir "suç" işlememişlerdir.

Oysa tutuklanan çalışanların çabaları ile kazanın yaşandığı bölgede Mart 2007 içerisinde makinalı tamirat yapılmıştır. Aynı şekilde Aralık 2007 tarihli 7. Bölge Müdürlüğü yazısında yol ölçüm makinası ile yapılan ölçümlerde sorun tespit edilmediği bildirilmiştir. Yine tutuklanan çalışanlar 23-25 Ocak tarihlerinde talimatlara uygun olarak yaptıkları turnelerinde trafiğe engel herhangi bir husus tespit etmemişlerdir.

Tutuklanan Şube Şefi arkadaşımızın 240 km'lik güzergâhta 39 kadrolu işçi ile çalıştığı ve yine tutuklanan kısım şefi arkadaşımızın 46 km'lik sorumluluk sınırı içerisinde 4 tane kadrolu işçi ile hizmet vermeye çalıştığı göz ardı edilmektedir. Dikkatlerden kaçırılmaya çalışılan temel sorun; "küresel

tasarıma” uygun olarak yürütülen bilinçli politikalar. En genel tanımıyla mevcut işletmecilik içerisinde yol güvenliği; TCDD bünyesinde oluşturulan yol bekçisi-takım-kısım-şube örgütlenmesi ile sağlanmaktadır.

Bugün gelinen noktada bu örgütlenme, başta özelleştirme ve “yeniden yapılanma” olmak üzere, uygulanan politikaların bir sonucu olarak şeklen varlığı devam eden; ancak gerçekte içleri boşaltılmış organlara dönüştürülmüştür. Yol bekçiliği sistemi fiilen ortadan kaldırılırken; takım mevcutları personel azaltım politikaları ile asgari işleri bile yapamayacak hale getirilmiştir. Bugün şebeke genelinde personel yokluğundan hendek ve menfez temizlikleri bile yapılamaz hale gelmiştir.

Bütün dikkatini hızlı tren hayallerine harcayarak, milyarlarca avroyu topırağa gömenler ile 10.000 km’lik demir yolu şebekesini kendi kaderine terk edenler sorumluluktan sıyrıılırken, görevlerini yapmaktan öte suçu olmayan yol çavuşu, kısım şefi ve şube şefinin tutuklanması isyanımızı ve kızgınlığımızı körüklemektedir.

Ulaştırma Bakanlığı ve şu anki TCDD yönetimi göreve geldiği Aralık 2002 tarihinden bu yana tarihinin en büyük tren kazalarına imza atmıştır (Pamukova, Tavşancıl, Temelli hemzemin geçit kazası, Ankara Garı Tren kaçma kazası, Erdemir Treni kazası vb.). Bu süreçte gerek sendikamız, gerek bilim insanları gerekse meslek odalarından gelen uyarılara ısrarla kulak tıkanmış ve görmezden gelinmiştir. Bilim ve teknik ile mühendisliğe inadin geldiği yer ölümlü kazalardır. 1995 yılından beri kamu işletmeciliğini yok eden politikalarla TCDD’de personel azaltılmasına gidilmesi, nitelikli personelin kurumdan uzaklaştırılması, yatırımların azaltılarak bakım ve onarım atölyelerinin işlevsizleştirilmesi, büyük kısmının kapatılması, TCDD’ye eğitilmiş iş gücü yetiştiren demir yolu meslek okullarının kapatılması, yetersiz personelin sosyal ve ekonomik durumlarının gittikçe kötüleşmesi bu olumsuzluklara yol açmıştır.

Özellikle 2002 yılından beri her yıl “dünya demir yolcular eylem günü” kapsamında demir yollarının ve demir yolcuların sorunlarını ülke gündemine taşımak için “önce güvenlik” temasıyla yürütülen etkinliklerde; demir yolu işletmeciliğindeki eksiklik ve yanlış politikalar yüzünden demir yolu işletmeciliğinin girdiği tehlike, gerek basın ve kamuoyu gerekse de TCDD yönetimiyle paylaşılmaktadır.

Bu eksiklik ve yanlış politikaların başında emek yoğun bir işletme olan demir yollarında personel sayısının bilinçli bir şekilde azaltılması politikası gelmektedir. TCDD “yeniden yapılanma” adı verilen bu politikalarla özelleştirmelerin önü-

nü açmış, esnek çalıştırmayı esas alarak, “az adamla çok iş” uygulamasını hayata geçirmiş, personelin iş yükünü artırmış, demir yolu işletmeciliği ve tren trafiğinin güvenliği açısından hayati öneme sahip olan ve yol kontrolünü yapan yol bekçilerini personel tasarrufu gerekçesiyle fiili olarak nerede ise sıfırlamıştır. Oysa demir yolu işletmeciliği yatırımdan bakıma, yenilenmeye, eğitime ve yeni hatların açılmasına dek merkezi planlamayı gerektirmektedir. TCDD bunu yapmakla yükümlüdür.

Ulaştırma Bakanlığı’na ve TCDD yönetimine bir kez daha çağrı yapıyoruz:

Tren işletmeciliği, güvenlik unsuru yüksek bir işletmeciliktir ve birbiriyle uyumlu sistemler bütünüdür. Uyulması, mecburiyet arz eden bir disiplin manzumesidir. Gerekli, yeterli ve yetişmiş personel sayısı, düzenli yol bakım ve onarımı, çeken çekilen araçların düzenli bakım ve onarımı ile teknolojik yatırım, bu işletme sisteminin temel unsurlarıdır. Eğer bunlardan biri eksilirse ya da yerine getirilmezse kazaya davetiye çıkarılmış demektir.

Demir yolu kazalarının asıl nedeni; uygulanan yanlış ulaşım ve demir yolu politikalarıdır. Ülke kaynaklarını kara yolları ve dolayısıyla uluslararası petrol ve otomotiv tekelilerine akıtan politikalar aşılmadığı müddetçe doğru bir ulaşım sistemi ne geçiş mümkün olmayacaktır.

Biz KESK Birleşik Taşımacılık Sendikası, TMMOB Elektrik, İnşaat, Makina ve Metalurji Mühendisleri Odaları olarak,

- Kara yolu, hava yolu, deniz yolu ve demir yolu ile beraber ulaşım politikalarının ülke genelinde birbiri ile eşgüdüm sağlayacak şekilde ve kapsamlı bir ulaşım master planı dahilinde yeniden oluşturulmalıdır.
- Ulaşım sistemleri yönetimi tek bir Bakanlık bünyesinde toplanmalıdır.
- Bilim insanları, ilgili sendika ve meslek odalarının görüşleri alınmaksızın “hızlı tren” uygulamasına geçilmemelidir.
- Demir yolu hatları ciddi ve bütünlüklü bir tarzda onarılarak, yeniden yapılandırılmalıdır.
- TCDD’nin parçalanarak işlevsizleştirilmesi ve demir yollarında özelleştirmelere son verilmelidir, diyoruz.

Bu çerçevede sorumluluğu üç demir yolcuya yüklemek ve vicdanları kanatarak bu suretle aklandığını sanmanın aymazlık olduğuna kamuoyu nezdinde dikkat çekmek istiyoruz.

**KESK Birleşik Taşımacılık Çalışanları Sendikası,
TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası
TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası
TMMOB Makina Mühendisleri Odası
TMMOB Metalurji Mühendisleri Odası**